

Kutseühinguline ajakiri

Riigiteenijate häälekandja

Tellimise hind:

Aastas postiga . . . Kr. 2.—
 Poolaastas „ 1.—

Ilmub 1—2 korda kuus

Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, riigi- ja omavalitsuseteenijate organisatsioonides ja kõigis postkontorites ja lehe talituses.
 Toimetus ja tallitus: Tallinna. Kopli tän. 7-a. Telef. — Balti keskjaam 3-57

Kuulutuste hinnad:

10 senti m/m., veeru laiuses.
 Tekstis 50 prots. kallim.

Eesti raudteelaste Reskühingu väljaanne.

Nr. 11

30. novembril 1933 a.

X aastakäik

Tööd — tööta haritlastele!

Terav on tööpuudus meil küll kõigil aladel, teravam on ta siiski vist haritlaste hulgas. Kuigi see tõsiasi enam-vähem üldiselt tunnustatud on, kuigi sellest juba aastaid räägitakse ja kirjutatakse, ei sünni imelikul kombel siiski peaaegu mitte midagi selle vastu võitlemiseks. Ainukeseks arglikuks katseks sellel alal väikest kergendust luua oli n. n. „abiolu keeluseadus“, millega piirati mõlema abikaasa üheaegselt riigi- või omavalitsuse teenistuses oleku võimalusi. Kuid seegi katse pörkas varsti igasugu „asendamatu“ vastu, hoopis rääkimata tema muudest puudustest, mille kohta varem korduvalt sõna oleme võtnud, nii et ta nimetamisväärlisi tulemusi ei andnud. Igasugused muud sammud, mis oleksid võinud tuua püsivat kergendust haritlaste tööturul, on täiesti puudunud. Aga peaaegu sama täiesti on puudunud ka selle tööturu ajutised kergendamiskatsed, nagu seda on kehalise töö alal korraldatavad hädaabitööd. Mõnekümnele inimesele mõneks kuuks tööd andvad korteriolude uurimine Tallinnas ja üliõpilaskonna ankeet Tartus ning mõned muud selletaolised töökatsed, olid ainult nagu tilk vett merre.

Millega niisugune hoolimatus haritud tööjõudude vastu seletatav on, on raske mõista, kuid arvatavasti on üheks põhjuseks nende tagasihoidlikkus; nad enamasti avalikult ei hädalda, ei korralda meelevaldusi, näljastreike jne. See nende voorus ei tohiks siiski nende põomistnõõriks saada. Ei tohiks ka unustada, et kõige vagasem tallekegi surmahädas vastu rabelema hakkab. Meil ei tarvitse meele tuletama hakatagi, milliseks hädaohuks tööta haritlaskond riigilule muutuda võib, kui õigel ajal samme

ei astuta selle nähtuse likvideerimiseks, sellest on avalikkuses küllalt juba räägitud ja kirjutatud. Sellepärast need, kelle ülesandeks on riigihuvide, samuti kui kõigi kodanike, seega ka tööta haritlaste huvide, eest valvel olemine, on kohustatud hoolitsema selle eest, et tööta haritlaste küsimus lõpuks tõsiselt lahendamisele võetakse. Senine komisjonitamine, kus täna komisjon luuakse ühe ministeeriumi juures, homme uue valitsuse poolt teise ministeeriumi juures jne., asja edasi viia ei suuda. Tuleb leida teid, kuidas sõnadelt üle minna tegudele.

Käesolevate ridade ülesanne pole ülesse seada programmi, kuidas ja milliste abinõudega selle küsimuse lahendamine sündima peab; selleks seatud asutuste asi on seda selgitada, kuigi riigi-

omavalitsusteenijaskond ei keeldu oma kaasabi selleks andmast. Nende ridade ülesandeks on vaid tähelepanu juhtida sellele, et on ülem aeg tõsiselt selle küsimuse lahendamisele asuda.

Senikaua aga, kui neid teid ja abinõusid selgitatakse, nad maksma panakse ning ükskord mõjuma hakkavad, tuleb paratamata ka ajutiste abinõudega hädaabitööde näol hoolitseda selle eest, et tööta haritlased nälga ei sureks. See, et sellega küsimust püsivalt ei lahendata, mõõduandev olla ei saa. Ei lahendata ju rabade kraavitamisega ja mägede mahakaevamisega ka kehalise töö puudust sugugi püsivalt, ometigi kulutatakse selleks miljonid kroone. Nende miljonite hulgas peavad leiduma ka tarvilised summad hädaabitöödeks haritlasile, olgu see siis rahvalugemine, mis korduvalt kõne all olnud, või muud ühiskondlikult tarvilikud erakorralised tööd.

Eesti uue riigikorra lävel.

(Lõpp.)

RIIGIVANEM JA VABARIIGI VALITSUS.

a) Vabariigi valitsus.

Uus põhiseadus ei piira aga mitte üksi riigikogu tegevusvälja ja õigusi, vaid vähemalt samal määral või veel enamgi vabariigi valitsuse kompetentsi ja õigusi. Kui seni vabariigi valitsus oli kõrgemaks valitsemisvõimu teostajaks, siis uue põhiseaduse järgi pole ta seda enam mitte. Kõrgemat valitsemisvõimu teostab nüüd riigivanem, vabariigi valitsus on ainult tema juures valitsemise lähemaks teostamiseks; riigivanem kutsus valitsuse ame-

tisse, tema võib ta ka igal ajal ametist vabastada kas enda algatusel, peaministri ettepanekul või riigikogu umbusalduse avalduse põhjal. Vabariigi valitsuse võimkonda kuulub vaid riigivanema otsuste teostamine põhiseaduse alusel, asjade arutamine ja otsustamine, mis temale antud seaduste alusel, ning muud küsimused, mis põhiseadusega või seadustega ei ole jäetud riigivanemale, mõnele ministrile ministeeriumi juhina või muudele asutustele otsustada.

Vormiliselt püüab küll vabariigi valitsuse tähtsust tõsta uue põhiseaduse nõudmine, et kõik riigivanema otsused

(välja arvatud vaid otsused vabariigi valitsuse või selle üksiku liikme ametisse kutsumise ja ametist vabastamise, ennetähtajaliste riigikogu valimiste määramise, riigikogu korraliste istungjärkude lõpetamise ja erakorraliste istungjärkude väljatule kindlaksmääramise ja riigikohtunikute ning kohtunikute ametisse kinnitamise üle) peavad olema kaasallkirjutatud kas peaministri või asjaomase ministri poolt, kes sellega vastutuse otsuse eest riigikogu ees oma peale võtab. Leib peaminister või asjaomane minister, et riigivanema otsus on põhiseaduse või seaduse vastane, on ta kohustatud keelduma otsusele kaasallkirjutamast. Ühineb selle arvamiselega ka vabariigi valitsus, riigivanem aga oma otsuse juure jääb, siis on valitsus kohustatud riigivanemale teatama, et otsus ei ole teostatav. Kui aga arvesse võtta riigivanema õigusi vabariigi valitsuse või tema üksikute liikmete ametisse kutsumiseks ja sellest vabastamiseks, samuti riigikogu tegevusvõimaluste piiramiseks ning seadusandluseks dekreetide kaudu, siis vaevalt neile põhiseaduse nõudmisel võib suurt kaalu omistada.

Vabariigi valitsusel peab olema nii riigikogu kui riigivanema usaldus. Vabariigi valitsus või tema üksikud liikmed peavad ametist lahkuma, kui riigikogu neile avaldab otsekohest umbusaldust ja kui riigivanem selle peale ei pea tarvikuks uusi riigikogu valimisi määrata.

Koosneb vabariigi valitsus peaministrist ja ministritest. Peaminister ühtlustab valitsuse tegevust, juhatab tema istungeid, kui seda ei tee riigivanem ise, ta võib pärida aru üksikult ministritelt ning esitada neid kui ka kogu vabariigi valitsuse riigivanemale ametist vabastamiseks. Peaminister täidab ka riigivanema ülesandeid, kui riigivanema amet on vaba või kui riigivanem haiguse või muude takistuste tõttu ei saa täita oma ülesandeid.

Iga minister on oma ministeeriumi juht. Ministrite arvu jätab ka uus põhiseadus eriseaduse määrata.

b) Riigivanem.

Kõik nii riigikogult kui ka vabariigi valitsuselt kärbitud õigused kuuluvad uue põhiseaduse järgi uuele, meie senises riigikorras puudunud riigivõimu organile — riigivanemale. Kuigi seninegi põhiseadus tunneb riigivanema nimetust, ei ole nende kahe organi vahel peale selle nimetuse peaaegu midagi ühist. Senine riigivanem oli ainult kõrgemat valitsemisvõimu teostaja kolleegiumi — vabariigi valitsuse juht, uus riigivanem on aga ise riigi kõrgema valitsemisvõimu teostaja, kellele peale selle veel laialised õigused seadusandlusest osavõtmiseks. Praegusele riigivanemale vastab enam-vähem uues põhiseaduses ettenähtud peaminister.

Riigivanema valib rahvas üldise, ühtaolise, otsese ja salajase hääletamise kaudu viieks aastaks. Riigivanemaks on valitav iga hääleõiguslik kodanik, kes on vähemalt neljakümneaastane ja seatud üles kandidaadiks vähemalt 10.000 hääleõigusliku kodaniku poolt. Ei saa esimesel valimiskäigul ükski kandidaat osavõtjate hääleteenamust, järgneb hiljemalt kolme kuu jooksul teine valimiskäik, kus valituks loetakse see, kes on saanud kõige rohkem hääli. Teisele valimiskäigule võib ülesse seada ka kandidaate, kes esimesel valimiskäigul ei kandideerinud.

Riigivanema volitused algavad riigikogu ees antava pühaliku töötusega. Riigivanema amet pole seotav ühegi muu teenistuse ega kutseülesannetega. On riigivanemaks valitud riigikogu liige, siis loetakse ta riigikogust lahkunuks riigi-

vanema volituste algusega, s. t. pühaliku töötuse andmisega. Riigivanemale maksetav tasu määratakse seadusega, mida võib muuta ainult järgmistel valimistel valitava riigivanema kohta.*)

Riigivanem, nagu eelpool nägime, võtab suurel määral osa seadusandlusest, kuna tal õigus on riigikogu poolt vastu võetud seadusi väljakuulutamata jätta ja nõuda nende uuesti arutamist ja otsustamist tema poolt avaldatud soovide kohaselt. Edasi on tal õigus edasilükkamatu riikliku vajaduse korral seaduseelnõusid välja kuulutada dekreedina, millel on seaduse jõud, teiste sõnadega, mis võivad muuta niihästi riigikogu poolt kui ka rahvahääletuse kaudu maksmapandud seadusi. Dekreet ei või muuta ainult rahvahääletamise, rahvaalgatamise, riigikogu valimise ega riigivanema valimise seadust.***) Maksev on dekreet kuni selle äramuutmiseni riigivanema enese või riigikogu poolt. Lõpuks on riigivanem õigustatud eriseaduses ettenähtud alustel ja korras andma kaitsevõlgedesse puutuvaid seadlusi ja määrusi. Nende seadlusi ja määruste andmine on tema ainuõigus, riigikogu seadusandluse õigus nende peale üldse ei ulata. Eriseaduse nende andmise aga võib ta maksta panna kas koos riigikoguga või ka dekreediga üksi. Valitsemise alal on riigivanemal umbes needsamad õigused mis praegu vabariigi valitsusel, peale selle aga valvab ta seadusega (s. t. võimalikult tema enese poolt) määratud korras riigivõimu teostamise üle ning on kaitsevõlgede kõrgem juht. Lõpuks kinnitab riigivanem ametisse riigikohtunikud riigikohtu enese poolt esitatud kandidaatide hulgas, samuti määrab ta riigikohtu ettepanekul ametisse kohtunikud, kui need valitavad ei ole. Kohtunike ametisse kinnitamise või määramise otsused peaministri või kohtuministri kaasallkirja ei vaja.

Riigivanemat, peaministrit ja ministreid võidakse kohtulikule vastutusele võtta üksnes riigikogu sellekohase otsuse põhjal. Asja arutamine allub riigikohtule. Vastutusele võtmise ja asja arutamise kord määratakse seadusega (mis riigivanema dekreedioiguse alt ei ole eraldatud!).

KOHUS.

Õigusemõistmise korraldus on uue põhiseadusega enam-vähem endiseks jätud, selle vahelgi vaid, et riigikogu asemel kinnitab nüüd riigikohtunikud ametisse riigivanem, samuti ka teised mittevalitavad kohtunikud riigikohtu asemel. Samuti näib, et uue põhiseaduse § 60 p. 2 alusel, mille järgi riigivanem valvab riigivõimu teostamise üle, temale kuulub ka õigus valvata kohtuvõimu tegevuse järele. Kuidas ja millise kuju see õigus omandab, see selgub alles edaspidi sellekohase eriseaduse maksmapanekuga.

OMAVALITSUS.

Uue põhiseaduse järgi teostab riigivõim valitsemist kohtadel linna, alevi ja vallaomavalitsuse kaudu, kuivõrt selleks ei ole loodud eriasutusi. Nagu siit näha, puuduvad loendatud omavalitsuste hulgas senised maavalitsused, järelikult peaksid

*) See seadus pole eraldatud riigivanema dekreedioiguse alt!

**) Kas riigivanem dekreediga kaudu on õigustatud maksta panema ka riigi tulude ja kulude eelarvet, selle kohta on õigusteadlased lahkarvamisel; enamuse näib kalduvat aga arvamisele, et tal see õigus on. Põhiseaduse muudatuse esitajad vabadussõjalased ise seletavad küll, et nad seda õigust talle anda ei tahtnud.

need kaotamisele kuuluma. Seda on ka tõendanud põhiseaduse muutmise algatajad. Teiselt poolt on aga seletada püütud, et see uue põhiseaduse redaktsioon veel sugugi ei sunni maavalitsusi hoopis ära kaotama. Kuidas küsimus lõplikult lahendatakse, on praegu veel raske ette arvata; palju on neid siin nagu kõigil muudel aladel esimese riigivanema isikust.

Kõike eelpoolkirjeldatud arvesse võttes näeme, et uue põhiseaduse järgi riigivanemal on otsustav sõna üldelt nii seadusandluses, valitsemises, kui ka kohtuvõimu korraldamises ja teostamises. Kui seni kaevati, et meil kogu riigivõim on koondatud riigikogu kätte, et puudub tugev ja iseseisev valitsemisvõim, et pole organit, kes tasakaalustaks riigikogu võimu, siis nüüd on need puudused küll põhjalikult kõrvaldatud riigivanemale antud võimuga, teistest küljest aga on sellisama riigivanema võimuküllusega, mille kõrval kahvatub isegi senine riigikogu võimuküllus, seesama tasakaalutu seisukord uuesti maksta pandud. Kas see ühest äärmusest teise kaldumine meie rahva ja riigi tuleviku kasuks tuleb, seda näitab muudugi tulevik. Väga suurel määral on kõik esimeste riigivanemate isikutest, nende intellektuaalset ja moraalsest tasapinnast, sellest, kas nad suudavad tõusta ühe rahvakihhi, ühe-erakonna esindaja seisukohast kõrgemale rahva kui terviku esindaja seisukohale. Õnnestub esimeste riigivanematenäna asetada Eesti riigilaeva tüürile tõesti kaugele-nägeva pilguga ja avara silmaringiga riigimehi, siis loodetavasti õnnestub seda laevukest tervelt mööda juhtida uue põhiseadusega loodud hädaohlikest leetseljandikest ja salakaridest. Edaspidi, kui juba üks tee selgesti välja kujunenud, oleks sellest kõrvalekaldumine juba märksa raskest.

Mis puutub eriti riigiteenijasse, siis nende isiklikust seisukohast vaadates on küll vähe põhjust uuest põhiseadusest rõõmu tunda. Kui praegust vabariigi valitsuse õigust riigiasutuste koosseisude määramiseks (samuti nende tasude normeerimiseks) hinnati kõige suurema pahena, mis ukseid ja aknad avab erakondlikule ja isiklikule omavolile, siis trööstiti end ometi teadmise, et see olukord ajutine on, et üksikord seadusandlikus korras maksmapandud püsivate koosseisudega ja erakorraliste volituste tühistamisega need pahed kaovad. Nüüd on aga see olukord presidendi dekreedioigusega permanentseks muudetud. Püsivad, kindlad koosseisud võivad nüüd Eesti riigiteenijatele olla vaid ei kunagi saavutatavate unistuste objektiks. Püsivate koosseisude puudumine tähendab aga, et riigiteenijate õiguslik seisukord kunagi kindlaks ei muutu, et riigiteenijad alati oleks „tuule peale“ on asetatud.

Niisamuti lubavad meie endi senised kui ka välismaade kogemused oletada, et kogu muugi seadusandlus riigiteenistuse alal edaspidi hakkab käima dekreetseadusandluse kaudu. See tähendab aga seda, et tulevikus riigiteenijail veel vähem võimalusi avaneb oma huvide kaitseks kui seni; me ei eksi vististi palju oletades, et riigiteenijad tulevikus neid riivavate seaduste maksmapanekust esmakordselt kuulevad alles „Riigi Teataja“ kaudu just nagu see praegu enamasti sünnib mitmesuguste valitsuse ja ministeeriumide määrustega. Siingi võiksime aga endid, vähemalt esialgu, trööstida teadmise, et olukorra nii- või teistsuguseks kujunemine jällegi väga suurel määral on uue riigivanema isikust.

Põllutöoministerium atesteerib.

Koostatakse „proskriptsiooni-nimekirju“.

„Eesti Mets“ teatab, et põllutöoministeriumis on maksa pandud „atesteerimise kord ametnike ja teenijate teenistuslike (meie kursiiv, A.) omaduste ja võimete hindamiseks.“

Puudutamata jättes selliste atesteerimiste lubatavust või lubamatust üldse, tuleb siiski seisukohale asuda, et niisuguste atesteerimised, veel enam aga neist tehtavad järeldused, nagu need kõnesoleva „korraga“ maksa pandud, milgi tingimusel vastuvõetavad ei saa olla, sest selles „korras“ puuduvad elementaarsemadki kindlustused, et atesteerimise erapooletult ja õiglaselt peaks sündima.

Atesteerimine selle „korra“ järgi sünnib nii, et esmalt ametniku lähem ülemus tema kohta koostab „vabakirjelduse“, milles hinnatakse ametniku: 1) algatus ja otsustamisvõimet, kusjuures arvesse muuseas võetakse kriitilise võime, mis on kardetavaim omadus, mis ühel põmini ametnikul üldse olla võib, 2) tööoskust ja -viljakust, 3) riigivarandustega ümberkäimist ja nende valitsemist (küll oleks tarvis sellel seisukohalt hinnata mõne põllutöoministri tegevust ja sellest vajalikud järeldused teha!) ning 4) korralikkust ja hoolsust, kusjuures viimase punkti all muude seas hindamisele tulevad ka niisugused „teenistuslikud“ omadused, nagu seltskondlik kasvatus, taktitunne ning „oskus vääriiselt ja oma ameti kohaselt käituda“.

Kõiki neid omadusi hinnatakse „numbritega“: „eeskujulik“, „hea“, „rahuldav“, „mitterahuldav“. Kahjuks pole „korras“ näha, millised võimed ühe või teise „numbri“ saamiseks vajalikud on, nii et ametnikkonnas praegu pead murtakse, kas „seltskondliku kasvatus“ eest „eeskujuliku“ hinnangu saamiseks piisab „Moodsa elu leksikoni“ tähtselt peast oskamisest, või tuleb veel mõni välismaine sellelaadiline kapitaalteenus lihas võtta.

Igatahes tuleb lähemal ülemusel omas „vabakirjelduses“ oma hinnanguid motiveerida ja konkreetsete andmetega illustreerida. Kust ta neid konkreetseid andmeid hasartmängudest osavõtmise, joo-vastavate ja uimastavate ainete tarvitamise, seltskondliku kasvatus jne. kohta ammutama peab, see on jäetud tema enda leidlikkuse hooleks. Kas käigu mööda kõrtse ja „koksi“ kaupmehi, kuulaku libedakeelsete „sosistajate“ andmeid, või kasutagu mõningaid otsekohesemaid teid nende hankimiseks, seda kõike „kord“ temale ei keela ega käse. Ei suuda ta aga ametniku mõnda võimet siiski millegipärast hinnata, siis peab ta seda oma ignorantsi põhjendama, kuna see muidu tema enda atesteerimisel kurvad tagajärjed võib tuua.

Selline lähema ülemuse „vabakirjeldus“ rändab selle järele juba ametniku „rangile“ vastavasse komisjoni, mis koosneb ainult kõrgemaist ametnikest; ametnikkonna esindusest neis pole juttugi.

Need komisjonid siis lähemate ülemate „vabakirjelduste“ ja teiste ülemuste ning enda isiklike arvamiste ja andmete põhjal otsustavad lõplikult, kas on tegemist ametnikuga, keda „tuleb esimeses järjekorras kõrgendada ametis“, või jälle niisugusega, keda tuleb „esimesel võimalusel vabastada teenistusest“.

Kogu atesteerimise toiming sünnib täiesti salajaselt ja asjaosalisel, keda see puudutab, puudub igasugune võimalus enda huvide kaitseks. Selle „korra“ järgi isegi ametniku otsekohene ülem suure-

malt osalt ei pea teadma, kuidas temale alluva ametniku lõplik hinnang on kujunenud. Ainult neile, keda on hinnatud „mitterahuldavaks“ teatakse atesteerimise tulemused, ning ainult neil on võimalik selle vastu protesteerida; milliste tagajärgedega — see on muidugi ette teada, sest kuidas ja milliste abinõudega peaks ta selliseid „vabakirjeldusi“ ja isiklike arvamisi ümberlukkama? Tema isiklikud „arvamised“ enda omadustest vaevalt kedagi veenda suudavad.

Suurem osa ametnikke aga püsib täielikus teadmatuses, milline on hinnang nende kohta niisugustes „linnupriiuse“ nimestikes, ega saa end kuidagi kaitsta neis sisalduda võiva ülekohtu vastu.

Ning lõpuks, — kuidas on niisugused atesteerimised kooskõlas riigiteenistuse seadusega? Riigiteenistuse seadusega on maksa pandud kindel kord ametivahekorra lõpetamiseks riigi ja ametniku vahel. Selles korras pole kuski ette nähtud, et niisuguse atesteerimise andmed võiksid kuidagi arvesse võetud saada ametnikuga ametivahekorra lõpetamise küsimuse otsustamisel.

Samuti on Riigiteenistuse seadusega maksa pandud kindel kord ametnike „atesteerimiseks“. Teenistuskiri on ainuke allikas ametniku isiku kohta andmete ammutamiseks. Sellepärast on ka

maksa pandud kindel kord sellekski, mida teenistuskirja kanda võib ning kuidas see sündima peab. Igasugu muude „atestatsioonide“ sisseseadmine on lubamatu. Seda kinnitab ka Vabariigi Valitsuse poolt maksumapandud Riigiteenijate teenistuskirjade määruse § 9, mis ütleb, et mingisuguseid muid atestatsioone peale teenistuskirja ära kirja riigiteenijale anda ei tohi. Mis väärtus on aga teenistuskirjal ja selle pidamiseks maksumapandud korral, mille järgi teenistuskiri ametniku poolt alati kontrollitav on ja millesse näit. kanda võib isegi mitte kõiki karistusi, vaid ainult niisuguseid, mis seadusega sinna kandmisele määratud (mingisuguste isiklike arvamiste „vabakirjelduste“ näol sinna kandmine ei või üldse kõne allagi tulla), kui samal ajal asutused hõltsid omavoliliselt pidama mingisuguseid „musti nimekirju“, millele sisu ametnike eest saladuses hoitakse! Sellega on teenistuskirjade pidamise määrus täiesti väärtusetuks muudetud ja ametnike teenistuskäigu määramine olenevaks tehtud mitteametlikest „teenistuskirjadest“.

Niisugune seisukord on lubamatu ja riigiteenijate kutseorganisatsioonidel tuleb samme astuda, et see viibimata kõrvaldataks. Kui atestatsioonidest aga mööda ei saada, siis tuleb nõuda, et nende toimetamiseks sisse seatakse kindel seaduslik kord, mis kindlustaks, et need objektiivselt sünniks ja et riigiteenijad selle juures oma huvide ülekohtu ja erapoolkuse vastu kaitsta saaks.

Atesteeritav.

Uutele radadele...

Täidesaatva, valitsemisvõimu korraldamises on juba kaugetest aegadest pärit kaks vastandvoolu — tsentralisatsioon ja detsentralisatsioon. Peale ilmasõda pääseb Euroopas mõjule detsentralisatsiooni põhimõte, kus rahvas rohkem võimu teostamisest osa saab võtta. Kuid varsti peatatakse detsentralisatsioonis, hakkab üleminek tsentraliseeritud valitsemisüsteemile, mis mõnes riigis äärmuseni — diktatuurini läheb. Seda näeme Venes, Itaalias, Poolas, Leedus ja hiljuti Saksamaal, kus aeglooliselt väljakujunenud osariikide likvideerimisele on asutud. Ka meie põhiseaduse muutmise ja möödunud võitlus rahvahääletusel ei kujuta omalt sisult midagi muud, kui tahet luua tugevat tsentraliseeritud valitsemisvõimu. Pea argumendiks uue põhiseaduse vastu ei olnud mitte detsentralisatsiooni kaitsmine, vaid kardeti, et uus põhiseadus läheb tsentralisatsioonis liiga kaugele — peidatud diktatuurini. Kahtlemata rasketel ja rahututel aegadel, kus tarvis koondada kõik jõud teatud raskuste ületamiseks, on tsentraliseeritud riigivõimu korraldusel teatud paremused. Nähtavasti vanade roomlaste „caveant consules“ — „olge valvel, konsulid“, millega traditsiooniliselt pöörduti riigile hädaohutlikkudel momentidel senati poole ajutise diktatuuri sisseseadmiseks, — ei ole veel iganenud.

Kui vaadelda neid võimu korraldamise nähteid aegloolisest vaatevinklist, siis paistavad nad paratamatutena, tingituna väga keerulisest ja tihti kaasaegsele arusaamatust ühiskonna arenemiskäigust. Sellega ühtlasi on ära öeldud, et need nähted on ajalised, nad kaovad ühes neid väljakutsuvate põhjustega. Sellepärast ei ole põhjust töömeelolelu lange- tamiseks, vaid peab arvestama reaalsusega ja vastavalt uutele oludele oma tegevust

kohandama. Tsentraliseeritud võimu peatumus on, et kõik võim ja korraldused tulevad tsentrist, kusjuures ei või olla ühtegi teda paraliseerivat kõrvalvõimu. Meie valitsemisvõimu tugeva tsentraliseerimise tõttu uue põhiseaduse järele peaksid saama tsentraliseeritud ka üksikud ametkonnad, mis on loogiline järeldus. Kutseorganisatsioonid iseenesest kujutavad teatava määranu kõrvalvõimu, mis teatud juhtudel oma liikmeskonna huvides peab valitsemisvõimu vastu välja astuma. Kui kutseühingute põhikirjades on öeldud, et k/üh. üheks ülesandeks on näit. lahendada tekkinud konflikte administratsiooni ja teenijate vahel, siis tsentraliseeritud riigivõimu mõistega see ei ole kooskõlas, sest see oleks juba valitsemisvõimu teostamine ja admin. asjadesse segamine. Näiteks meie politsei ametkonnas pole kutseorganisatsioon ja seda sellepärast, et 1925. a. „Politseiasutuste kujundamise määruse“ kohaselt on meie politseiametkond väga tugevasti tsentraliseeritud. Praegu pole meil politseis mõeldav juhatus, kus prefekt politseinikku karistab ja kutseorganisatsioon astub karistatu kaitseks välja. See oleks määruse põhimõtte vastu.

Kas uue võimu korralduse juures peitub hädaohtu kutseorganisatsioonidele? Peab ütleva — ja. Pealegi ei oleks see uudiseks, see on nii paljudes riikides. Ka mitmed õigusteadlased-teoreetikud teatavasti eitavad kutseühinguid, näit. prantslane Duquit, kes kardab, et kutseühingust võib tekkida töötõrkumine. Prantsusmaal on kutseühingud küll lubatud, kuid sealne administr. kohus seletas, et ametnikul pole streigi õigust. Streigi kartusel on ka Inglismaal ametnikul keelatud poliitiline ja erakondlik tegevus. Meie administr. õiguses on Riigikohus võtnud

omaks prantsuse seisukoha, olgugi et põhiseaduse § 13 ütleb, et Eestis on streigi õigus kindlustatud. Juba see näitab, et põhiseaduse ei ole nii äramäärav elus, nagu ehk arvatakse, ta on ainult üldiseks raamistikuks, milles edaspidine seadusandlus tegutseb ja annab ennast mitmeti tõlgitseda.

Kui uus kord võimaldab kutseorganisatsioonide tegevuse piiramise ja sulgemise, siis hoopis iseküsimus on, kas seda ka tegelikult tehakse ja kas see on otsustarbekohane. On tõenäoline, et esimestel aastatel kõik jääb selles asjas endiseks, isearnis kui riigivanemaks saab mõni senituntud poliitikategelane, kes juba väljakujunenud traditsioonidel saab tegutsema. Ka ei ole mõtet praegusi kutseorganisatsioone hakata likvideerima, sest iseenesest on nad väga süütud ja riigile hädaohutud koondised, kes üldiselt võttes riigile rohkem kasulikud kui kahjulikud on, olles orgaaniliseks sidemeks administratsiooni ja teenijate vahel. Kõhingu tegevuse tekitaks teenijaskonnas umbusalduse ja varjatud opositsiooni meeleolu admin. vastu, nagu seda väga hästi veel vanemad teenijad Vene ajast mäletavad. Samuti heidaks see varju meie peale välismaadel. Teiselt

poolt — ajutine kõhingu sulgemine oleks kutseliikumisele isegi kasulik, sest ta ärataks uuesti ellu teenijates pragume laadunud üksimeele ja hävitaks üksikutes tärkanud kahtluse kõhingu tarvilikkusest. Kõigil neil kaalutlustel võime vaevalt oletada, et meil leiduks sarnane valitsus, kes teeks sarnase ebariikliku otsuse. Pahem kui kutseorganisatsioonide sulgemine on nende tegevusala piiramine kuni varjurmani. Igal juhul edaspidine kutseorganisatsioonide tegevus ja selle ulatus on äramääratav riigi keskvoimust, oleneb sellest kui hätahtlikult tulevane riigivanem-president nendesse suhtub. On ta lojaalne meie vastu, siis loomulikult saavad seda olema ka temast ärarippuvad ministrid ja valitsuste juhid. Selle töisajaga peavad kutseühingud arvestama. Ärarippumine ühe isiku heast tahtest, pealegi kui see isik võib sind igal ajal teenistusest vallandada, võtab ära aga aluse ja julguse tegutsemiseks. Sellepärast tuleks kutseorganisatsioonidel aegsasti hakata tööle oma jõu ja mõjuvõimu tõstmise suunas, tuleks vastavalt uutele olukordadele ka ennast reorganiseerida, sest elus ei maksa midagi oodata armust, vaid äramäärav ühiskonnas on mõjuvõim ja jõud. K. S.—s.

suvekodu ühingu täiesti välja ostetud ja pangas veel 70.000 Smk. puhaskapitali. Tegelik majandamine suvekodus on ühingu oma käes. Nii sooritatakse kõik tööd ühingu liigetelt, milleks kevadeti ja sügiseti iga liige rakendub 15—20 päevaks tööle suvekodus. Alla 1 milj. Smk. (8.100.000 Esnt. Tallinna kursi järgi) ühingu praegu ei ole nõus suvekodu ära müüma. Soome kond. ühingu suurepärases suvekodus on võimaldatud ka Eesti rongiteenijale suvitamine.

On märkimisväärne, et Soome konduktorikond moodustub suures enamikus keskealistest ja vanemaist. Kahtlemata see konduktorite ealine küpsus, koos põhja kaalukuse ja vabama arenguga põhjustavad asjaolu, et praktiline teenistus ja käitumine rongiteenistuses ei oma märgatavalt militaristlikku joont, mõne kasarmukultuuriga rahva eeskujude vastu. See ilmneb juba esimesel pilgul vormiriietusele või rongi väljumiselgi jaamast. Igatahes Soome raudteed oma rahva tsivilisatsiooni tasemest pole nii halval arvamusel, et enne rongi liikumahakkamist tuleks ehmatada inimesi rongiteenijailt karjumisega — komandoga.

Pannakse aga rõhku rongiteenijate teadmuste erialal. See toimub kursustel, mis kestavad 4 kuud, 6—7 tundi päevas. Kursusele pääseb celeksamiga. Kursusele saadetud teenija palk käib edasi. Kursuse õppeained on: Rootsi ja Saksa keel, kirjatööd, kaubaõpetus, masinatundmine, raudteede ehitus, raudtee ajalugu, üldeuroopaline raudteede ja maanteede võrk, tariif, rahvamajandus, arstiteadus, jaamateenistus ja rongiteenistus. Pärast kursust on eksam. 3 paremat lõpetajat premeeritakse. Teenistuskohale võib määrata ainult eksami sooritanud teenijaid, sest ainult neid peetakse vastutusvõimelisiks.

Soomes tuntakse vaid rongijuhti ja konduktorit, kaks astet.

Konduktori aastapalk on 24.000 Smk. või 16.200 Esnt. kuus. Sellest maksab konduktor pensionikassasse 640 Smk. ehk 5.184 Esnt. ja leskede ja vaeslaste toetusfondi 570 Smk. ehk 4.617 Esnt. aastas.

Rongijuhtidel on 2 palgaastet. 1) Helsingi ja Viiburi piirkond, kus aastapalk on 27.000 Smk. ehk 18.225 Esnt. kuus; aastamaks pensionikassasse on 780 Smk. ehk 6.318 Esnt. ja leskede- ning vaeslaste kassa 640 Smk. ehk 5.184 Esnt. 2) Kõik muud piirkonnad on aastapalgaga 25.500 Smk. ehk 17.213 Esnt. kuus; pensionikassa aastamaks 740 Smk. ehk 5.994 Esnt. ja leskede- ning vaeslaste kassa 620 Smk. ehk 5.022 Esnt. Helsingi ja Viiburi piirkonna palgaaste on suurem töörohke töttu. Põhipalgale lisandub iga 4. aastase teenistuse järele 4% vanusetasu, mis tõuseb kuni 16%. Varustusraha aastas antakse 500 Smk. kõigile ühtlaselt. Varustus muretsetakse selle summa eest ise.

Lisatasuna makstakse tunniraha, mis kuu kohta keskmiselt on 200—210 Smk. Öötundide hind on kahekordne.

Pensioneerimine normaalselt toimub teenija 58 aastasel, kusjuures riiklik pension on 60% põhipalgast, millele lisandub oma pensionikassast 4.400 Smk. aastas s. o. 35.640 Esnt. (kõigi arvestuste juures on kursiks võetud 8,10).

Aasta puhkus on 2 × 3 nädalat. Töötundide arv on 235 kuus. Intensiivsema tööga raiioonides, nagu Helsingi, on tegelik töötundide arv kuus umbes 200. Töötundide vähendamiseks peab ühingu pidevalt võitlust.

Soome konduktorikond.

Organisatsiooniline ja teenistuslik olukord.

Soome konduktorite ühingu lahel kutsel oktoobri alul tegi rühm E. R. Rongiteenijate kutseühingu esindajaid sügisesse matka Soome. Reis kestis viis päeva maršruudiga: Helsingi—Viiburi—Vuoksenniska—Rantalinna kaudu Savonlinna—Tampere—Helsingi. Soome raudteevalitsuse vastutulekul oli matkajail prii sõit Soome raudteedel ja kasutada magamisvagun kogu reisir. ka korterina. Soome kond. ühingu poolt saatis külalisi reisir. ühingu tubli sekretär F. Kyander, kes pikemas ja põhjalikus ettekandes tutvustas eestlasi Soome konduktorikonna organisatsiooniliste üritustega, saavutistega ja samuti üldise olukorraga.

Tänu Soome konduktorite ühingu korraldajale, reis õnnestus hästi ning kujunes külastajatele huvitavaks õppetunniks.

Soome ei ole ju meie laiematelegi hulkade tundmatu ja kättesaamatu maa ja üldiselt reisir. Soome on rohkem lõbu, kui õppereisir. Aga meie palgateenijate ja tööliste ametiühingulikul organiseerunud osale jääb Soome kahtlemata veel kauaks ajaks selleks „Mekkaks“, kuhu tuleks minna õppima ja tutvuma sellega, mida saavutatud palgateenijate eneseorganiseerimisega. Siin tundub juba palgateenijate organisatsioonide tegevuse hõngu; siin tundub juba ka põhjamaade murdumatusis demokraatias kosunud ametiühinguliku ideoloogia tunnustamise ja sallivuse hõngu, millest näit. annab aimu see, et Skandinaavia riiges isegi kommunistlike palgateenijate organisatsioonide kultuuritaotlused on riiklikult toetatavad. Igatahes, et kogemuslikke aimeid omandada vabast kutseühingulikest liikumisest Euroopa paremas mõttes, siis esmajoones eestlasil tarvitseb ainult üle lahe sõita. Selle õnneliku seisundi kasutamisele tuleks aga asuda senisest massilisemalt ja sügavamalt.

gem siis saadud materjalil pilt oludest, milles teotseb Soome konduktorikond.

Organiseerimatuid konduktoreid Soomes on ainult mõni. Seega peaaegu täpselt 100% konduktoreid on koondunud ühte ja samasse organisatsiooni. Selle organisatsiooni, Soome riiklike raudteede konduktorite ühingu, asutamise mõte tõusis esile juba 1898. aastal. Praegu on ühingul 24 osakonda, umb. 700 üksikliiget. 1919. aastast peale kuulub ühing Raudteelaste Keskliitu. Raudteevalitsuse omast kohtuinstantsist, mis on tunnustatud ka vabariigi valitsuselt, võtab ühingu keskliidu kaudu oma esindajaga osa.

Ühingu tegevus on hoogne algusest saadik. Lahendatud küsimuste loetelu on suur ja kogu teenistusharu haarav ning see ei piirdu ainult asjadega teenijaskonnas huvides. Ühingu, kui praktiliste kogemustega inimeste koondis, on algatanud ja lõpuni viinud hulk küsimusi ka raudtee enda ja selle tarvitajate üldistes huvides. Raudteevalitsuse suhtumine ühingusse alul oli jahe. Kui aga selgus, et ühingu tegevus on hea ja vajalik, siis mitte ainult ei paranenud käitumine, vaid praegu saab ühingu raudteevalitsuselt isegi rahalist toetust 4000 Smk. aastas.

Ühingu on korraldanud palgad ja kuna kolmel viimasel aastal majanduskriisi tõttu on palgaküsimuses suunitud tagasihoidlikuks, siis on käsitlusel tööaja lühendamise küsimus.

Ühingul on oma toetuskassa, kust näit. praegu makstakse surnud teenijaliikme lesele umb. 28.400 E. senti toetust. Samuti makstakse toetust teenija eruminekul.

Ühingu suurimaks ja kaunimaks saavutiseks on oma suvekodu, mis asub Saima vete ilusal kaldal Rantalinnas. Suvekodu muretsemisele asuti 1922. aastal, mõnemargalise algkapitaliga, mis 1928. aastaks oli kasvanud ½ milj. Sm. Puhkekoduks osteti end. aadliku loss ühes inventaariga ja 15 ha maaga. Praegu on

Kui sel puhul on juttu Eesti rongiteenijate tutvumiskäigust Soome, kujunda-

Hädaabitöölise palkadest.

Metsatöölisel on need vähemad, kui sõjavangidel Saksamaal.

Ajakirjanduses heidetakse korduvalt töötähtsusele ette, et nad metsatöölisele ei minevat ning järeldatakse sellest, et suur osa neist lihtsalt tõsiselt ei tahtvatki tööd teha, vaid niisama kuski nokitsedes ühiskonna arvel talve üle elada. Ei puudu niisugused arvamised ka riigiteenijate hulgas. On need etteheited siiski põhjendatud? Ühel või teisel üksikjuhul ehk võiks siin ju muidugi ka oma tõeline alus olla, üldiselt võttes aga need etteheited vaevalt õigustatud on. Metsatöölise olukord on praegu niisugune, et linatööliline, eriti perekonnainimene, kes perekonda metsa kaasa ei saa võtta, selle linnas endiselt üleval peab pidama, metsatöölisel kas ise paratamata nälga peab suurema või perekonna linnas seda teha laskma.

Alles hiljuti ühes ajalehes toodi andmed metsatöölisele maksetavate tükki töö tasunormide kohta, mis seda arvamist kõigiti tõendavad. Nende andmete järgi maksetavat küttepuude meetri eest 45—55 senti, sedamööda kuidas mets; palkide tihumeetri eest 40 senti, pakud aga 60 senti ja paberipuud 70 senti ruumimeeter. Riigi metsatööstuse arvates võivat nende tasunormide juures teenida rohkem kui hädaabitöölise päevapalga, s. t. kr. 1,10 päevas. Vaevalt see siiski nii on.

Saatus tahtl nende ridade kirjutaja 17 aastat tagasi vene sõjavangina Saksamaal oli sunnitud ka ühe talve metsas puid lõikama ja nimelt ka tükki töö alusel, kusjuures maksetava tasu normid üllatavalt ühtlased on meie riigi metsatööstuse praeguste normidega. Nii makseti meile põletispuude ruumimeetri eest 55 pfeningit, paberipuude eest 60 pf. ja palkide eest ka midagi 30—40 pf. ümber tihumeetri eest (palkide lõikuse hinda päris täpsalt enam ei mäleta, kuna neid vähe tuli lõigata). Kui arvesse võtta Eesti krooni praegust ja saksa marga tolleaegset väärtust, siis jämedais joontes võttes võiks neid võrdseks arvata, järelikult ka tööhindu.

Meie keskmine teenistus nende hindade juures oli 90 pf. kuni 1 mark päevas. Sealjuures ei töötanud me aga sugugi nagu vangid harilikult, vaid päris mehemoodi, sest suurem osa meist olid põlised ja vilunud metsatöölised Põhja-Venemaalt (Vologda ja Väika kbrm.), kelle sunnil teisedki tugevasti töötama pidid (tasu jaotati kõigi peale ühtlaselt!). Isegi vanad sakslased-metsatöölised pidid tunnistama, et nende keskmine töökvan- tum päeva kohta sellest üle ei ulata. Üksikud eriti tugevad ja vilunud mehed muidugi vast suudavad selle normi ületada, keskmiselt aga harilik mitteelukutseline metsatööliline, rääkimata noortest vilumata, kui ka vanematest tervislikult nõrkadest linnameestest, vaevalt rohkem teha suudab. Sellepärast ei taha riigi metsatööstuse arvamine, et nende tööhindade juures palju rohkem kui 1,10 kr. päevas teenida võib, paika pidada, vähemalt linnadest päritolevate hädaabitöölise suhtes mitte.

Kui me aga nüüd hakkame võrdlema meie kui sõjavangide ja niisuguste Eesti metsatöölise seisukorda enam-vähem ühesuguse rahapalga juures, siis oli meie tolleaegne seisukord võrdlematult parem. Meie olime ju Saksa riigi täielikul „pansionil“. Meil oli prii korter, küte, valgustus, riietus, jalanõud, tööriistad; prii

oli toitki. Kuigi viimane vilets oli, siis vaevalt eelpooltoodud tööhindade juures Eesti metsatöölised endale palju paremat lubada saavad. Meie aga võisime oma teenistuse kas tervelt või osaliselt lisatoidu hankimiseks tarvitada, sest meil polnud tarvis muretsema ei perekonna ega kellegi muu eest.

Kui aga nüüd Eesti töötaja linnamees metsatöölisena sellest teenistusest peab tootma-katma ennast ja perekonda, lahus

muidugi, muretsema lahus korterid, isegi tööriistad, siis peab olema tõeliseks elamiskunstnikuks, kui selle juures nälga ei sure.

Hea on linnas soojas toas laua taga istudes targutada metsatöölise riietuse ja jalavarju vähenõudlikkusest, tarvis oleks aga seda vähenõudlikkust kord ka ise praktiliselt proovida, samuti kui sedagi, kui ruttu saag „kuluda“ võib jne. Siis ehk paistaks mõnigi asi varsti teisiti, samuti kui seegi, et majandusministril hra K. Selter'il enam kui õigus oli öeldes: „Minu arvates tuleks mõistlikel inimestel, kel endal kõht täis, loobuda demagoogiast puudustkannatavate inimeste arvel.“

End. sõjavang.

Inkognito.

Õeldakse, et päikese all polevat midagi uut, s. t. et kõik, mis maailmas sünnibki, pole enam mingi uudis, on juba varem olemas olnud. Võib-olla on see tõsi, võib-olla tolmuste arhiivide uurijad tööpuolest suudavad tõendada, et iga nähe juba kunagi varem maailma oma olemasoluga on õnnistanud, kuid harilikule surelikule esineb siiski siin päikese all pidevalt asju, mille esinemise võimalust ta uneski ennustada poleks osanud. Näiteks võtame kas või järgmise kurioosumi.

Ühel ilusal päeval ilmub ajalehes kuulutus (vt. „Päeval“ nr. 313 s. a.), et „Riiklik tööstusettevõtte vajab meessekretäri-asjaajajat... Sooviavaldused esitada slt. nr. 8031 all“. Et riiklik tööstusettevõtte vajab sekretäri, on praegusel tööpuuduse ajajärgul muidugi rõõmustavaks nähteks, mis kedagi ebameeldivalt üllatada ei tarvitse. Seda rohkem aga üllatab viis, kuidas seda sekretäri otsitakse — anonüümselt, ajalehe kirjakasti varju peitu pugedes!

Meie arvates peaks ametasutuste (mille all mõistame muidugi ka riiklike ettevõtteid) tegevus oma personaali verbumise alal juba põhimõtteliselt avalik, igapäevast asjast huvitatu poolt kontrollitav olema. Avalikkusel peab olema võimalus veenduda, et selle juures ei aeta n. n. „onupojapoliitikat“, vaid ainult riigi huvisid silmas peetakse. Peale selle aga selle tegevuse avalikkust nõuavad teatud kodanike liikidele (näit. vabadussõjast osavõtnutele, vabadusristi kavaleridele, koossei-

sude vähendamisel kohata jäänud riigiteenijatele jne.) kindlustatud seaduslikud eesõigused riigiasutuste kohtade saamiseks. Neil isikuil peab olema võimalus nende eesõiguste kasutamiseks, samuti kui kontrollimiseks, et nende õigusi seadusevastaselt ei ignoreeritaks. Meie teades pandi kunagi koguni maksma valitsuse korraldus, mis riigiasutusi kohustas igast vakantsest kohast avalike kuulutustega teatama, ja me pole kuulnud, et see korraldus ära oleks muudetud. Aga kuigi see kunagi ka ära oleks muudetud olnud, siis praegusel tööpuuduse ajajärgul oleks sellisest korrast kinnipidamine iga ametasutuse moraalseks kohuseks olnud ka ilma igasuguste muude eeskirjadeta. Nüüd aga julgeb riigiasutus koguni avaliku kuulutuse kaudu näidata, et temale sellised endastmõistetavad asjad midagi korda ei lähe.

Me saame muidugi aru, et avalik koha väljakuulutamise asutusele teatud ebamugavusi valmistada võib, kuna see esile kutsub töötute riinaku sõna otsekohesest mõttes, kuid ametasutused pole ju loodud ainult mugavaks olemiseks; tarbekorral tuleb neil ka teatud ebamugavusi kannatada, kui ühiskondlikud huvid seda nõuavad. Sellepärast on ülalkirjeldatud anonüümsus riigi ettevõtte poolt täiesti lubamatu ning ainult kohane töötute niigi kibedat meeolu veelgi süvendama. Tahaksime loota, et Vabariigi Valitsus siin passiivseks pealtvaatajaks ei jää ja niisuguste nähtuste kordumise võimatuks teeb. Tõttu.

„Interlegilo“ Eesti erinumber.

Pariisis asuv rahvusvaheline postiteenijate esperantistide liit „Ilepto“ annab iga kuu välja oma ajakirja „Interlegilo“. Eesti postiametkonna 15-da aastapäeva puhul andis kutseühingu keskjuhatus välja „Interlegilo“ erinumbri. Erinumber on 20 lehekülge, sellest 3 lehekülge Läti oludest.

Erinumbri sisu: 1) J. Kallmann'ilt: „Eesti Vabariigi tekkimine“. Selles antakse lühike ülevaade eestlaste asumisest praegusele territooriumile, käsitatakse Eestimaa vallutamist orduvendade poolt aastal 1200, Eestimaa võõraste valitsuse all (Rootsi, Poola, Taani, Vene) olemist ja lõpuks iseseisva riigi kujunemist, ära tähendades ka mõningaid andmeid iseseisvuse aja reformidest, maareformi, hariiduse jne. aladest.

2) V. Sillalt: „Postiametkond Eestis“. Artiklis tuuakse huvitav ja kujukas ülevaade

de postiametkonna tekkimisest ja arengust, illustreerides kõike arvuliste andmetega.

3) J. Kallmann'ilt: a) „Postiteenijate organisatsioon Eestis“ ja b) „Mõnda postiteenijate olukorrast“. Neis kirjeldustes antakse ülevaade kutseühingu loomisest, arengust, töötulemustest, saavutustest, koostööst teiste organisatsioonidega, teenijate õiguslikust-majanduslikust seisukorrast jne.

4) Vahtker'ilt: a) „Postitempli ja postmargi arenemine“, ühes huvitavate piltidega, b) „Esperanto arenemine Eesti postiametkonnas“.

„Interlegilo“ loetakse 1000 eks. ja igas ilmakaares, igal mandril. Temast toovad ka teiste maade postorganisatsioonide ajakirjad sisu kokkuvõtteid ja selle tõttu on „Interlegilo“ erinumber Eestile suureks propagandaks välismaal.

Raudteede tegevus 1932/33. a.

Enne kui asume raudteede tegevuse tulemuste juure 1932/33. a. eest, lubatagu tuua mõningaid statistilisi andmeid meie raudteede kohta.

Meie raudteede kogupikkus on 2085,9 kilomeetrit. Sellest laiarööpmelist peateed 771,3, jaamateed 306,4 ja kõrvalteeharusid (kaitseministeeriumi, eraisikute ja -asutuste) 125,8 kilomeetrit. Kokku laiarööpmelist teed 1204 kilomeetrit.

Kitsarööpmelisi teid: peateed 674,8, jaamateed 114,5 ja kõrvalteeharusid 92,6 kilom. Kokku kitsarööpmelist teed 881,9 kilom.

Raudtee teenistuses seisib määralisi teenijaid 2661, ülemääralisi 2435 ja töölisi 2111. Viimased töötasid tehastes, teede ja hoonete korrashoiu ja ehituste alal. Võrreldes eelmise aastaga tööliste arv vähenes 382 isiku võrra. Määraliste teenijate arv jäi endiseks, ülemääraliste arv vähenes 55 teenija võrra. Ühele teekilomeetrile langes teenijaid ja töölisi 3,45. Võrreldes teiste riikide vastavate arvudega, on see arv võrdlemisi väike.

Üle minnes tegevuse rahalise aruande juure, selgub järgmist.

Kulusid oli 10,97 miljonit, tulusid 10,33 miljonit krooni. Kulude eelarvest täideti 86,3%, tulude eelarvest täitus ainult 70,3%. Kui tuludele juure arvata tuluvõlgnikke ja arvata maha maksud eelmiste aastate eest, siis võrdub kaubanduslik tulu 1932/33. a. eest 10,27 miljonile kroonile. Seega lõppes tegevuse aasta puudujäägiga ümmarguselt 700.000 krooni suuruses (693.228,52 kr.).

Millest oli see tingitud?

Üldiselt muidugi majandusliku kriisi põhjustatud kauba- ja reisijateveo vähenemisest. Väga suurel määral aga tormijooksust kaubaveo tariifidele. Niipea kui kriisi raskused hakkasid ennast tunda andma, tõsteti kohe põllumajanduslike ja kaubandustööstuslike ringkondade poolt hädakisa, vaatamata sellele, et kõrge konjunktuuri ajal lõigati suuri kasusid ja saadi ohtralt riiklikke toetusi. Harjunud riiklike toetuste ja madala töötasu abil kergelt kasusid lõikama, peeti loomulikuks ka kriisi raskuste veereta-

mine riigi kaela. Alustati muuseumi rünnakut tariifidele ja muidugi suurte tagajärgedega. Tariifide alandamisega mindi nii kaugale, et vedudele tuli juure maksta, näiteks metsa veole. Asjast huvitatud ringkonnad püüdsid kõigest jõust väita, et tööstus ja ettevõtted viskavad hinge välja kui nende saadusi ja kaup raudteel pool muidu ei veeta. Samuti kas põllumajandusringkonnad. Raudteevalitsus oma aruandes kirjutab, et „võttes kokku kõiki antud soodustusi, on need summaliselt suuremad kui aruandeaastal tekkinud eksploatatsiooni puudujääk.“

Reisijate vähenemist raudteel põhjustas suurel määral jõuvankrite tegevus raudteedega paralleelsetel liinidel. Jõuvankrite konkurents hädaoht raudteedele püsib ka tulevikus senikaua, kui riik ei asu koordineerima liiklemisvahendite tegevust. Paralleelliinidel jõuvankrite liiklemise korraldamise raudteevalitsus võiks väga hästi enda kätte võtta. Ülepääsemata raskusi siin ei peaks olema.

Senini on püütud päästa olukorda kulude kokkusurumisega, kus see vähegi on võimalik olnud. On tehtud seda ka tunduvalt teenijate arvel. Aruandest on näha, et 1932/33. aastal kulutati vähem kui 1931/32. aastal teenijate ravimise peale 8315 ja varustuse peale 18.411 kr. Palkade arvel on saavutatud kokkuvõtteid 171.413 krooni. Siit ka kaebused, et alamaastmelise palgaga teenijad aastate viisi täidavad kõrgemaastmeliste teenijate kohuseid, saades palga alama astme järele. Sellest peaks loobutama, seda enam, et teenijate tasuprotsent Eesti raudteel on vähemaid ilmas. 1931/32. a. oli see üldkuludest 49,4%, Lätis 50,0, Poolas 65,6, Saksas 70,7 ja Norras 75,6. Samal ajal aga tuli rongkilomeetreid ühe teenija kohta Eestis 946, Leedus 639, Lätis 631, Poolas 632, Soomes 903 ja Saksas 994. Sellest on näha, et Eesti raudteelaste töökoormatus võrreldes teiste riikidega on maksimaalne kõige minimaalse tasu juures. Edaspidine kokkuvõtte hoiu taotlemine teenijate arvel ei tohiks enam aset leida.

Ametnikkudest.

Pariisis ilmuvas posti, telegraafi ja telefoni ühenduste ajakirjas „Relai“ A. Clair võtab sõna ametnike kaitseks nende vastu sihitud rünnakute puhul. Kokkuvõtetult ta kirjutab järgmist:

„Selle väitega ollakse päri, et ametnikkude kaader moodustab riigi luukere. Tänu sellele arusaamisele, mida on võtnud omaks ka kõrgem võim, see määratu masin, mida enesest kujutavad riigi- ja omavalitsusasutused, töötab lakkamata, vaatamata kõigile tuultele ja tormidele. Ja senikaua, kui ta töötab korralikult, riigivanker ei satu kraavi ei ühelgi käänakul, nii hädaohtlikud kui need ka ei oleks.“

Ka nüüd, kus lagunevad poliitilised parteid, valitsused alatasa muutuvad, mitte midagi enesest järele jättes peale mälestuse oma võimetusest ja ebapopulaarsusest, fašistlik liikumine tekitab meeltesegadusi, rahvamajandus on segi paisatud, — ka nüüd ei jää seisma administratiivmootor, mille kõrge missioon ei leia alati küllaldast tunnustamist. Lihtsalt ei osata hinnata kõigis ühiskonna kihtides seda ülitähtsat osa, mis see mootor riigi elus alati erapooletult etendab.

Oletame hetkeks, et mõnesugusel põhjusel see mootor jääb seisma. Mis sünniks siis sel juhtumil kodanikkude julgeolekuga, nende varandusega? Kas ei astuks siis jõud õiguse asemele?

Kas ei püüta iga revolutsiooni puhul kõigepealt vallutada tähtsamaid riigiasutusi?

Siit peaks selge olema, et ükski rahvas ja valitsus ei tohiks alahinnata oma ametnike kaadri tähtsust. Kui ta tahab, et see ehitus, mis nimetatakse riigiks, oleks kindel ja vastupidav, siis peab ta alatasa hoolt kandma ametnike kaadri sotsiaalse heaolu eest. Ei tohi jätta administratiivmasinat niivõrt hooletusse, et tema rattad kriuksuksid.

Mida siis heidetakse ametnike kaadri ette? Kõigepealt, et ametnikke olevat palju. Kuid ametnikud ei teki ometigi spontaanselt, vaid nende arvu suurenemine on eeskätt seadusandlusest. Seaduste elluviimiseks on vajalikud asutused. Nende arvu suurenemisega suureneb ametnike kaader.

On see nii, siis ei ole põhjus süüdistada ametnikke, kes seisest riigi ja rahva teenistuses, valvavad seaduste täitmise järele, kindlustavad kodanikele jul-

geoleku, õigusemõistmise, teevad kasvatus- ja haritustööd, viivad täide posti, telegraafi ja telefoni operatsioone, korraldavad liikumist raudteel, ühe sõnaga täidavad väga mitmesuguseid ülesandeid, mis sõltuvad riigi ja rahva poliitilisest, kultuurilisest ja majanduslikust elust.

Tihti räägitakse ametnikust halvaks-panevalt, õigustamata eelarvamistega.

Ametnikud ei nõuagi, et neid kiidetakse ja neile silmi tehtaks. Nad nõuavad, et neile suhtutaks erapooletult ja õiglaselt. Hukkamõistjad vaadaku enesete ümber ringi ja pangu tähele, mis seal sünnib. Kas ei leia nad, et tänapäev tagasihoidlikkuse, häbelikkuse ja aususe asemele on astunud piiritu egoism, kõige häbematum sahkerdamine. Kui veel kusagil midagi on säilinud häädest vanadest põhimõtetest ja kommetest, siis ei ole siin ametnikud mitte viimasel kohal.

Ametnikud on kohustatud andma aru oma tegevusest kuni santiimi murdosani. Kõigile viimase aja segadusile vaatamata nad on jäänud ausateks, kohusetruudeks. Ja kas võib neid süüdistada, kui nad alati ei suuda küllalt kindlasti seista vastu sellele üldisele meeletikkuse lainele, mis on järgnenud õitsengu ajajärgule, millest kõik seltskonna kihid profiiti löid, kuna ametnikud pidid leppima oma väikeste palkadega. Arusaadav, et väärnähted tulevad kõrvaldada, kuid üksikute juhtumite pärast ei või mitte laimata ja maha teha ametnike kaadrit, vaid ametnikes tuleb kasvatada vastutustunnet ja arusaamist, et igaüks neist on vastutustkandev kaastööline riigi ja rahva asjade ajamises.“

Postiametkonna tehnilise ühingu tegevusest.

Kohtadelt on järelepärimisi olnud varustuse saamise viibimise ja varustuse soetamise tehnilise läbiviimise üle. Ühingu juhatusel on vastavaid läbirääkimisi olnud Postivalitsuses nendes küsimustes ja võib loota teenijate soovide rahuldamist.

Samuti on ühingu juhatus samme astunud postkontorite koosseisus olevate tehniliste jõudude tööaja reguleerimise küsimuses, sest teenijaskonnas on kuuldavale tulnud mõningad soovid sellel alal.

Tallinna osakond korraldab igal teisipäeval Tallinna telefonivõrgu ruumes loengute-referaatide õhtud ühes vaielustega. Hetkel on pidamisel loengute seeria uuendustest elektrotehnika ja telefoni-raadio teooria alalt.

Vabariigi posti-telegraafi-telefoni talituse 15. aastase juubeli puhul pidasid Pärnu ja Paide osakonnad oma erakorralist peakoosolekut, kus ühingu juhatus ning riigi-omaval. teenijate keskkliidu tegevuse ülevaadetega esines ühingu esimees A. Mihels.

Järvamaa t.-t. võrk oma juubeliaasta-päeva puhul korraldas aktuse, kus üksik- asjalise ja huvitava ülevaate võrgu loomisest ning arenemisest andis võrgu ülem F. Viedebaum, kes Vabariigi algupäevil isiklikult esimesi keskjaamu ja ühendusi võttis üle ja töötamiskorda seadis. Tervitustis aktusel ütlesid A. Friedrichs Postivalitsuse nimel ja A. Mihels ühingu keskkliidu ja Harjumaa t.-t. võrgu esindajana. Telegraafiteel soovisid juubeli puhul õnne paljud organisatsioonid, asutused ja isikud.

Järgneval meeleolurikkal ühisel koosviibimisel annetati teenijaskonna poolt võrgu loojale ja praegusele juhile kunstiküllane mälestuskink.

Läti p.-t.-t. teenijate kutseorganisatsioonid.

Läti suurema p.-t.-t. organisatsiooni esimees J. Brumelis.

Lätis on kaks p.-t.-t. teenijate kutseorganisatsiooni. Tugevam neist on p.-t.-t. teenijate selts (Latvijas pasta, telegrafa un telefona darbinieku biedriba). Olles alles asutatud 5. a. eest, koondub ta eneses 2850 p.-t.-t. teenijat, mis on enam, kui 60% kogu postlaskonnast. Seltsi keskjuhatust valitakse iga-aastaselt kongressil ja asub Riias. Provintsi keskustes on 31 osakonda, milliseid juhivad aastakoosolekul valitud osakonna juhatused.

Selts annab välja igakuulist häälekandjat „P. T. Dzive“ (P.-T. Elu), mille tellimine on liigetele sunduslik, makstes 30 santiimi kuus. Seltsi liikmemaks on ½ % palgast.

Seltsi raamides tegutsevad kohtadel 14 turismi- ja kirjanduse sektsiooni. Peale selle on seltsi juures 4 alalist toimikonda, need on: raha hankimise-, sanatooriumi- ja kultuurtoimikond ja matusekassa. Viimane on asutatud mõne kuu eest ja omab praegu üle 1000 liikme. Liikme surma puhul maksavad kõik liikmed kassale 15 ja perekonna liikme surma puhul 20 santiimi, kusjuures kassa maksab surnud liikme omakstele 500 latti ja perekonnaliikme surma puhul 200 latti.

Rahahankimise toimikond hoolitseb seltsi kassa varustamise eest ja töötab koos sanatooriumi toimkonnaga, et saada omale sanatooriumi-puhkekodu. Selleks on korraldatud 2 loteriid ja aprillis 1934. tuleb kolmas, sest vajalise summa hankimine on siiski raske. Ajutiselt selts on

oma liikmeile soodsa hinnaga üürinud tube raudteelaste org. sanatooriumis Kemeris suvituskohas.

Kultuurtoimikond hoolitseb kõnede ja muude ettekannete eest.

Möödunud suvel hakkas iseseisvalt tegutsema ka spordi osakond. „P. T. Sport“, jättes siiski seltsi raamidesse. Arendab väga elavat tegevust, töötades koos teiste riigiteenijate org.-nide spordi osakondadega.

Seltsi ajakiri „P. T. Dzive“ oma 30 leheküljelise mahuga, ilusa välimusega, tõsise ja mitmekesise sisuga, omab esimese koha läti kutseajakirjade seas. Toimetust koosneb kolmest liikmest (K. Putenis, J. Durvinš ja J. Brumelis).

Seltsi keskjuhatuse on: J. Brumelis — esimees, V. Griško — kirjatoimetaja ja K. Ritenieks — laekur. Keskjuhatuse kantseleis, milline asub üüriruumes, teenivad palgalistena kirjatoimetaja ja üks ametnik.

Lühidalt kirjeldanult tugevama, kuigi noorema kutseorganisatsiooni olukorda, ei või märkimata mööduda ka teisest läti p.-t.-t. teenijate kutse org-nist, milline asutatud 13 a. eest. Ka sellel ilmutab oma igakuuline 16 lk. häälekandja, „Vestnesis“, mille tellimine, nagu teiseski org-nis, on liigetele kohuslik. Tellimisehind 3,60 latti aastas, (ka samapalju maksab „P. T. Dzive“). Liikmemaks ½%.

Muidugi ei ole niisugusel väikesel maal vaja kaht samakutselist org-ni, kuna see on ju asjatult jõudude raiskamine. Nüüd on nende kahe vennasorg-ni vahekorrad, mis enne olid õige teravad, muutunud seltsimehelikumaks ja on lootust ühineamiseks.

Lõpuks võiks veel märkida kahte soodustust p.-t.-t. teenijatele. Neist oleks esimene see, et p.-t.-t. teenijad võivad olla raadioabonentid ilma maksuta, saades seejuures ka iganädal ilmuva eeskava-ajakirja. See soodustus võimaldab aastas järele jätta 21 latti. Teiseks, telefoni sisseeadmisel oma korteri maksab p.-teenija ainult poole maksust (15 latti 30 asemel). Aastamaks, ka pealinnas, on p.-t.-t. teenijatele kõige alama, küla tariifi järel, seega hinnaalandus 35—55 protsenti.

Hinnata raudteesõitu puhkusele sõitmiseks, hoolimata postiteenijate sellekohastest sammudest, ei ole valitsus veel võimaldanud.

„La Interligilo“ — kerl.

Saksa ametnikud rahvussotsialistliku erakonna liikmeiks!

„Rahvuslikule revolutsioonile“ Saksa maal järgnes muude seas ka riigiteenijate kutseorganisatsioonide „tasalülitamine“ (s. t. nende rakendamine rahvussotsialistliku partei teenistusse), niivõrt kui nad üldse likvideeritud ei saanud. Viimaste hulka näit. kuulus vabaametiühingulisel põhimõttel asuv *Der Allgemeine Deutsche Beamtenbund*. N. n. erapoletu *Saksa ametnike liit — Der Deutsche Beamtenbund* — aga reorganiseeriti, nagu sellest juba varem oleme teatanud, ja rakendati erakonna teenistusse. Vaatamata sellele, et kõik juhtivad organid selles liidus rahvussotsialistide kätte koondati, et tema tegevuses maksma pandi „juhprintsipi“ jne., ei osutunud see liit nähtavasti siiski veel küllalt sõnakuulelikuks, nii et oktoobrikuus lõpuks siiski likvideerimisele määrati ja tema asemele uus *Saksa ametnike riigiliit — Der Reichsbund der Deutschen Beamten* — moo-

dustati, mis on õieti rahvussotsialistliku erakonna ametnike sektsiooniks. Põhjendatakse seda sellega, et nüüd rahvussotsialistlik partei ja riik üks ja seesama olevat; ametnik ja riik omakorda olevat aga nii tihedalt üksteisega seotud, et see tervikluse mõte (Totalitätsgedanke) endastmõistetavalt ka ametnike kutselises liitumises avalduma peab. Sellepärast ühendatakse rahvussotsialistliku erakonna ametnike sektsiooniga kõik seni mitmesugustesse organisatsioonidesse koondunud kui ka seni organiseerimata ametnikud, andes sellele organisatsioonile ülemaltähendatud nimetuse.

Riigiliit juhitakse „juhprintsipi“ alusel. Tema juhiks on ex officio ametnike-ameti juhataja rahvussotsialistliku erakonna keskjuhatuse; kõik alluvad juhikohad täidetakse selle ameti poolt ja ainult sama ameti liikmete hulgast.

Põhimõtteliste ja tähtsate küsimuste

kaalumiseks moodustatakse juhi juures *juhinoökogu* (Führerrat), mille liikmed juht ise määrab. See juhinoökogu täidab ühtlasi liidu peakoosoleku kohuseid. Peale selle moodustatakse juhi juures n. n. *Beirat*, mille liikmeteks on juhi poolt erakonna provintside ametnike-ametite juhatajate hulgast välja valitud isikud.

Liidu liikmed jagunevad *asutuste järele* kutsegruppidesse (Fachschaften). Vaatamata sellele, et läbi on viidud juhprintsipi, et kõik juhikohad, kõige kõrgeimatest kuni kõige viimasteni, on kindlates kätes, ei usaldata siiski lubada ametnike koondumist ametalade järgi sisuliselt. Raudtee, posti, omavalitsuste jne. tehnikud, büroopersonaal jne. ei tohi ühiselt kokku saada ega oma muresid ühiselt arutada; *divide et impera* põhimõtte rakendamine võiks selle all kannatada!

Liidu ülesanneteks on: 1) liikmete kasvatamine eeskujulikeks rahvussotsialistideks ja rahvussotsialistliku mõttevara levitamine kogu ametnikkonnas; 2) ametnike kasvatamine nende eriseisukoha, kui juhi tahteavalduste täideviijate, vääriliseks; 3) valitsuse kui juhi korralduste täidesaatja toetamine persoonalpoliitiliste korralduste elluviimisel; 4) valitsuse poolt lubatavaks tunnustatud ametnike omaabi korralduste ülalpidamine; 5) ametnike kutseharidust edendavate korralduste ülalpidamine. Liikmemaksu suurus on põhikirja järgi: erakonna seniste kutsegruppide liikmeile 1,30 riigimark ja teistele liikmetele 2,30 riigimark kuus. Selle hulka on juba arvatud kutseajakirja tellimisraha. Samuti kindlustatakse selle liikmemaksu eest igale liikmele 600 riigimarga suurune toetus surma puhul.

Juhil on õigus liikmemaksu määra muuta nii üldiselt kui ka üksikjuhtudel.

Põhikirja muutmine võib sündida juhi poolt siseministri nõusolekul; samas korras sünnib ka liidu likvideerimine. Viimasel juhul langeb liidu varandus rahvussotsialistlikule erakonnale.

Postiteenijate kutseühingu Keskjuhatuse legevusest.

Keskjuhatuse koosolek peeti 5. nov. k. a. Arutati peaaesjalikult suurendatud töönormide maksmapanekut. Keskjuhatuse asu seisukohale, et need on maksma pandud teenijate ja organisatsioonide õigustatud seisukohtade vastaselt. Keskjuhatuse arvates tööde mõõtmisel on teenijad ülikiiresti töötanud, kuna normaalselt ei suudeta nii kiirelt töötada ja kui asutuste koosseisud tegelikult vähendatakse vastavalt suurendatud normide nõuetele (see sünnib 4. a. jooksul), siis võib tõesti tekkida raskusi puhkuse ja puhkepääevade saamiseks.

Et suurendatud normid ei tooks asutuste klassides muudatusi, klassi langeamise mõttes, otsustas Keskjuhatuse paluda postivalitsuse direktorit muuta klasside määramise aluseid. Ses asjas oli härra direktoriga kõnelus, kes teatas, et vastavad korraldused olla teoksil.

Distsiplinaarseaduse eelnõu käsitades asus Keskjuhatuse seisukohale, et tuleks kõigi abinõudega selle vastu võidelda, et praeguse eelnõu kohaselt seda seadust maksma ei pandaks, sest see tooks teenijatele õiguslisi kitsendusi. See seisukoht tehti teatavaks riigi- ja omaval.-teenijate Keskkliidule. Sekretariaat.

Ameerika loobub lõplikult „saagisüsteemist“.

Postiametkond 15. aastane.

President Jackson oli see, kes Põhja-Ameerika Ühendriikides alguse pani süsteemile, mille järgi kõik ametnikekohad presidendivalimistel võitnud erakonna „saagiks“ said, s. t. endised ametnikud asendati võitnud erakonna pooldajatega, tasudes nii viimastele valimistel ülesnäidatud teenete eest. Hiljem hakati seda süsteemi nimetama „saagisüsteemiks“ (*spoils-system*), niihästi ametikohtade vallutamise viisi kui ka tema tagajärgede pärast: iga ametnik võis enam-vähem kindlasti arvestada ainult nelja-aastase teenistuse kestusega; selle ajaga pidi ta nii palju „raha tegema“ (teiste sõnadega — altkäemaksu võtma), kui ta arvas tarviliku olevat selleks ajaks, mil ta enam ametnik ei olnud.

See korruptiivne süsteem õitses kuni president Grower Cleveland'ini (1884 ja 1892. a. presid. valitud), kes selle vastu võitlusesse astus ja aegamööda hakkas asutustesse soetama elukutselisi ametnikke.

Elukutselise ametnikkonna mõte pääsis aga võidule ainult aegamööda. Esiteks viidi kindlasse eluaegsesse teenistusvaherkorda ainult eriliselt ettevalmistatud ametnikud, mitmesuguste katsetega igasuguste teenistuladele ja — kraadidele. Siis järgnes 1920. a. liidumetnikke pensioniseadus.

Kuid ikka veel jäid püsima *presidential offices*, s. t. teatud arv ametikohti,

millised president pärast uusi valimisi oma heaksarvamist mööda täita võis, ilma et ta seal juures oleks olnud seotud riigiteenistusseaduste (*Civil Service Laws*) eeskirjadega. Need *presidential offices* olid seega endiselt olemas selleks, et tasuda nendega isikuid, kes presidendi-valimistel erakordseid teenide üles näidanud. Selliste ametkohtade arv oli viimati veel umbes 14.000; esmajoones olid nendeks postmaster-ametid I, II ja III järgu postkontoreis.

Nüüd on president Roosevelt ka siin muudatuse toonud ja elukutselise ametnikkonna printsiibi jälle suure sammu lähemale viinud tema lõplikule maksvusele pääsemisele. *Executive Order* 12. juulist s. a. määrab: vabaneb niisugune postmaster'i amet surma läbi, siis peab Postmaster General sellest presidendile ette kandma ja temale uue kandidaadi esitama selleks kvalifitseeritud kutseametnike hulgast. Ei leia Postmaster General kutseametnike hulgast kohast kandidaati, siis teatab ta sellest *Civil Service Commission'ile* (Parlamendi komisjon ametnike asjus), kes koha avalikult vakantseks kuulutab ja ülesseadnud kandidaatide sellekohaste katsete tulemused Postmaster General'ile teatab. Kolme parema kandidaadi hulgast esitab siis Postmaster General ühe presidendile ametisse kinnitamiseks.

B. J.

13. novembril möödus 15 aastat postiametkonna ametlikust loomispäevast. Sel puhul soovitas kutseühingu keskjuhatuse osakondadele korraldada pidulikke aktusi ja koosviibimisi. Ei ole teada, kuidas ametkonna aastapäeva üle riigi pühitseti, kuid teatavat loidust võis siiski märgata.

On ju aeg sarnane, mis halvab riigiteenija, eriti ka postiteenija meeoleolu. Majanduslik kitsikus, mis tingitud paljade vähendamisest ja elukalliduse alalisest tõusust, on tõesti sedavõrt tuntav, et ka ühtki krooni ei saa kulutada pidulikuks koosviibimiseks.

Kuid mitte ükski majanduslik raskus pole pidu meeoleolu halvendajaks, vaid ka teenistuse alal uued kitsendavad korraldused. Alles äsja pandi maksma suurendatud töönormid, mis märksa raskendavad teenijate töökoormat.

Ka öövalve asjas pandi kitsendav kord maksma. Kuna seni arvestati öötöö pooleistkordselt, arvestatakse uue korraldusega seda ainult siis pooleistkordselt, kui tööd on üle 20% päevast tööst.

Tallinnas peeti ametkonna aastapäeva puhul peapostkontoris pühapäeval, 12. novembril pidulik aktus ja õhtul koosviibimine. Telefonivõrgus oli aktus esmaspäeval, 13. nov. koosviibimine laupäeval, 18. nov. Postivalitsuses oli koosviibimine 13. nov. õhtul. *Postimees.*

Postimees.

Saksamaal piiratakse naisametnike teenistusvõimalusi. Teenistusest lahkujale maksetakse kahjutasu.

Juba 1932. a. mai kuus pandi Saksamaal maksma kitsendused naisametnike teenistusvõimaluste kohta, kuid ainult osaliselt — need kitsendused maksid ainult liidu (Reich) teenistuses olevate naisametnike kohta, kusjuures ka riigiraudteevalitsusele õigus anti omal alal samasuguseid korraldusi maksma panna (riigiraudteed on autonoomne ettevõtte). Osariikide ja omavalitsuste, viimaste koondeste ja muude avalikõiguslike kehamite ametnike kohta aga need eeskirjad ei maksnud. Alles rahvusotsialistide võimulepääsemisega pandi käesoleva aasta suvel (seadusega 30. juunist 1933) maksma suuremad muudatused kõigi avalikus teenistuses olevate ametnike teenistusõiguses, kus muu seas ka naisametnike teenistuskitsendusi veelgi suurendati ja juba kõigi kohta laiendati. Nagu nende korralduste põhjendustest näha, pole nende maksmapanekul silmas peetud ükski tööpuuduse vähendamise võimalusi, vaid püütud ühtlasi ka ellu viia rahvusotsialistlikku põhimõtet, et naine peab uuesti tagasi pöörduma oma loomuliku ülesande juure — olla naine ja ema.

Uute korralduste järgi tulevad naised omal palvel igal ajal ametist vabastada (tuleb mees pidada, et Saksamaal ametivahekord on eluaegne ja katkestatav ainult mõlema poole, s. t. riigi ja ametniku nõusolekul, kui puuduvad muud seaduslikud alused selle katkestamiseks; nii võis riik ka keelduda ametivahekorra lõpetamisest).

Ametasutus on kohustatud vabastama naisametniku ametist ka ilma tema palvel, kui tema majanduslik seisukord perekonna sissetuleku suuruse tõttu püsivalt kindlustatud on. Kuna see eeldus täidetud on, selle üle otsustamise õigus kuulub ametasutusele. Seadus määrab ainult, et see eeldus on alati olemas, kui

naisametniku mees on eluaegses ametivahekorras olev ametnik (on veel olemas ametnikud, kelle teenistusvaherkord ülesõeldav — künđbar — on); erandid sellest eeskirjast võivad sündida ainult siseministri nõusolekul. Ametasutuse otsus majandusliku kindlustuse olemasolu üle pole kohtu kaudu kontrollitav ja on korralduste kohtutele kohustav; muude ametist vabastamise tõttu tekkida võivate küsimuste (kahjutasu suurus jne.) lahendamiseks aga maksab endiselt kohtuliku nõudmise õigus.

Muutub sel viisil ametist vabastatud naisametniku majanduslik seisukord hiljem uuesti raskeks (s. t. kindlustamatuks eelpoollahendatud mõttes) ja soovib ta uuesti riigiteenistusesse tagasi astuda, siis tuleb sellele soovile võimalust mööda vastu tulla. Uuesti teenistusastumise puhul teenistusaega, mille eest kahjutasu makseti, pensioni arvutamisel arvesse ei võeta. Ametist vabastatavil naisametnikel on õigus saada kahjutasu (Abfindung) järgmisel määral:

2. või 3. teen.-aasta eest	2 kordne
4. " 5. " " 3 " "	4 " "
6. " " " 4 " "	5 " "
7. " " " 5 " "	6 " "
8. " " " 6 " "	7 " "
9. " " " 7 " "	8 " "
10. " " " 8 " "	9 " "
11. " " " 9 " "	10 " "
12. " " " 10 " "	11 " "
13. " " " 11 " "	12 " "
14. ja rohkem	12 " viimase kuu palk

Kahjutasu saamise õigus on nii määralistel kui ülemääralistel ametnikel.

Lõpuks 30. juuni 1933. a. seadus lubab naisametnikele tarviduse korral maksata vähem palka kui samasugusele meesametnikule.

B. J.

Oskar Amberg 25 aastat riigiteenistuses.

Oktoobrikuu 21. päeval 1908. a. astus Oskar Amberg postiteenistusse Tartus. Sealst määrati ta peatselt Riiaga, kust paariaastase teenistuse järele omal palvel tagasi tuli oma kodulinna Tartusse. Kuna tolleaegse Vene valitsuse rahvuspoliitika huvid ei võimaldanud ametnikel võõrrahvusest ametkõrgendusi saada kodumaal, siis oli Amberg nõus kõrgendusega uuele teenistuskohale asuma Lätisse, Jakobstaadi linnakesesse 1914. a., kuhu ta jäi kuni 1915. aastani. Ilmasõjast võttis osa, teenides sõjaväe postitelegraafiasutustes, kuni 21. märtsini 1918. a. Eesti vabadusvõitluste raskeimil päevil, kui kogu rahvas jõudu pingutades iseseisvat riiki lõi — kes püüv võideldes sissetunginud vaenlasega, kes aga seljatagust organisearides ja kindlustades, — astus Oskar Amberg Eesti postiteenistusse 1919. a. 2. mail, mil valitses suur puudus vilunud tööjõududest.

See oleks kasin ülevaade Oskar Ambergi teenistuskäigust 25. a. jooksul, millele ta võis tagasi vaadata 21. möödunud oktoobril, pühitsedes oma sõprade ja kaasteenijate kitsamas ringis ametijubilēit.

Kaasaegsed, kes juubilariga teenistusalul või era-elus kokku on purutunud, hindavad kõrgelt tema iseloomu vouruseid, mis tagavad hea vahekorra kaasteenijatega, sõnadega ja rahvaga. Oskar Amberg, vaatamata 25. a. riigiteenistuses olemisele, on säilitanud nooruse kehask ja hinges. Tema suhtumine kaasteenijatesse on sirge ja heatahtlik, millega tulebki seletada kestvat heanaaberlikku vahekorda kaasteenijatega ja sõpradega. Kui tohiks soovida, siis veel ehk ainult ühte:

Jää aastaiks nii, nagu olid senini!
(J—lk.)